

ИЧКИ АУДИТ ЖАРАЁНИДА ТАҲЛИЛ УСУЛЛАРИДАН ФЙДАЛАНИШ ЗАРУРЛИГИ

Тошпулатов Фаррух Бахтиёрович

Тошкент Кимё халқаро университети мустақил изланувчиси.

farrux_baxtiyarovich@mail.ru

DOI: https://doi.org/10.55439/EIT/vol11_iss3/i6

Аннотация

Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотларнинг устувор йўналишларидан бири сифатида бошқарув тизимини такомиллаштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2022 — 2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт Стратегиясининг еттита устувор йўналишидан бири “миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш” [1] муҳим вазифаларидан бирини ҳал этишда хўжалик юритувчи субъектларнинг молиявий ҳолатини таҳлил қилиш ва ички аудитдан ўтказиш муҳим аҳамият касб этади. Корхонанинг молиявий-хўжалик фаолиятини турли жиҳатларини акс эттирувчи меҳнат унумдорлиги, фонд самарадорлиги, таннарх, ялпи даромад, рентабеллик кўрсаткичларини ўрганиш, ҳар бир кўрсаткични ҳисоблаб чиқиш ва умумий таъсирини баҳолаш асосида аниқланади. Пировардида корхонанинг молиявий-хўжалик фаолияти унинг ишончилиги, барқарорлиги ва истиқболли эканлигидан далолат бериши керак. Юқоридагилар ўз навбатида муаммони ўрганишнинг услуб ва усуллар мажмуасини ўз ичига олади.

Калит сўзлар: молиявий таҳлил, ички аудит, ташқи аудит, соф активлар рентабеллиги, молиявий ҳолат таҳлили, молиявий ҳолат аудити, молиявий барқарорлик таҳлили, маълумотлар манбаи, омилли таҳлил, молиявий ҳисобот, активлар ва уларнинг шаклланиш манбалари.

НЕОБХОДИМОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АНАЛИТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ В ПРОЦЕССЕ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА

Тошпулатов Фаррух Бахтиярович

Научный соискатель Ташкентского международного университета Кимё

Аннотация

В качестве одного из приоритетов экономических реформ, проводимых в Узбекистане, особое внимание уделяется совершенствованию системы управления. Одним из семи приоритетных направлений новой Стратегии развития Узбекистана на 2022-2026 годы является «быстрое развитие национальной экономики и обеспечение высоких темпов роста» [1], при решении одной из важных задач анализ финансового положения хозяйствующие субъекты и проведение внутреннего аудита имеет большое значение. Расчет каждого показателя и оценка эффективности определяется на основе изучения показателей производительности труда, эффективности фонда, себестоимости, валового дохода, рентабельности, отражающих различные стороны финансово-хозяйственной деятельности предприятия. В конечном итоге финансово-хозяйственная деятельность предприятия

должна свидетельствовать о его надежности, стабильности и перспективности. Вышеизложенное, в свою очередь, включает в себя совокупность методов и способов изучения проблемы.

Ключевые слова: финансовый анализ, внутренний аудит, внешний аудит, рентабельность чистых активов; анализ финансового состояния; аудит финансового состояния; анализ финансовой устойчивости, источники информации, финансовая отчетность, источники и формирование активов.

THE NEED TO USE ANALYTICAL METHODS IN THE INTERNAL AUDIT PROCESS

Toshpulatov Farrux

Scientific competitor of Tashkent International University Kimyo

Abstract

As one of the priorities of economic reforms carried out in Uzbekistan, special attention is paid to improving the management system. One of the seven priority directions of the new Development Strategy of Uzbekistan for 2022-2026 is "rapid development of the national economy and ensuring high growth rates" [1]. When solving one of the important tasks, the analysis of the financial situation of economic entities and internal audit is of great importance. The calculation of each indicator and the evaluation of efficiency is determined on the basis of a study of indicators of production activity, fund efficiency, cost, gross income, profitability, reflecting various aspects of financial and economic activity before the enterprise. And the end result of the financial and economic activity of the enterprise must prove its reliability, stability and prospects. The above, in turn, includes a set of methods and ways of studying the problem.

Key words: financial analysis, internal audit, external audit, net assets profitability, analysis of financial condition, auditing of financial condition, analysis of financial reliability, sources of information, factor analysis, financial statement, assets and its source of formation.

Кириш

Мамлакатимизда иқтисодий ислохотлар жараёнида турли хўжалик юритувчи субъектлар, мулкдорлар, кредиторлар ва қарз олувчилар, ижарачилар ва пудратчилар, таъминотчилар, истеъмолчилар, бошқарув органларининг манфаатлари шаклланди. Айнан нархларни эркинлаштиришнинг салбий оқибатлари, иқтисодиётни бошқаришда юзага келган қийинчиликлар корхоналарнинг тўлов қобилиятини янада мураккаблаштирди ҳамда хўжалик муносабатларининг аксарият иштирокчилари манфаатларига путур етказди. Натижада хўжалик субъектларининг молиявий ҳолати ва молиявий барқарорлигини таъминлаш муаммоси вужудга келади.

Фикримизча, ички аудит тизимида корхона молиявий ҳолатини бошқариш воқеаларнинг ривожланиш йўналишларини аниқлашга имкон беради, бу эса, ишлаб чиқариш фаолиятининг молиявий натижалари ва уни амалга оширишга сарфланадиган харажатлар ўртасида шаклланадиган салбий таъсирни камайтиришга қаратилган тўғри, самарали бошқарув қарорлари қабул қилинишига олиб келади.

Юқорида қайд этилган жиҳатлар корхоналар ички аудит тизимида унинг молиявий ҳолатини баҳолаш бўйича таҳлилий амалларни бажариш, молиявий ҳолатни яхшилашнинг ички резервларини аниқлаш заруратини келтириб чиқаради.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Л.Т.Гиляровская, А.А.Вехареваларнинг фикрларига кўра, “молиявий ҳолат таҳлилининг уч босқичда ўтказиш мақсадга мувофиқ: дастлабки босқич – корхона

бухгалтерия ҳисоботини таҳлил қилишнинг мақсадга мувофиқлиги ҳақида қарор қабул қилиш; тайёргарлик босқичи – ҳисобот даврида иш шароитларини баҳолаш зарурати туфайли баланс билан изоҳ хати орқали танишиш, фаолият кўрсаткичларининг ўзгариши, мулкӣ ва молиявий ҳолатнинг сифат ўзгаришлари йўналишларини белгилаш; асосий босқич – таҳлилий амалларни бажариш, яъни корхонанинг молиявий барқарорлигига баҳо берадиган ва уни комплекс тавсифлайдиган, макон ва замонда қиёсий фойдаланиш мумкин бўлган миқдорӣ ва сифат кўрсаткичлари тизимини ҳисоблаб чиқиш” [2, Б.50].

Б.А.Ҳасанов молиявий ҳолат таҳлилинини учта босқичда амалга оширишни таклиф этади: 1) олдиндан баҳолаш ва таҳлилни режалаштириш; 2) ички назорат тизими ва таҳлил ҳолатини баҳолаш; 3) мустақил аудиторлик тестларини ўтказиш, аудиторлик хулосаларини тузиш [3, Б.18].

А.Д.Шеремет “Корхонанинг молиявий ҳолати маблағларни (активларни) ва уларни шакллантириш манбаларини (ўзлик капитали ва мажбуриятлар, яъни пассивларни) жойлаштириш ва улардан фойдаланиш билан белгиланади” [4, Б.144] деб ёзади.

М.Н. Крейнина, А.И. Ковалев бу тушунчага қуйидагича изоҳ берадилар: «Молиявий ҳолат – бу молиявий ресурсларнинг борлигини, жойлаштирилишини ва улардан фойдаланишни акс эттирувчи кўрсаткичлар йиғиндиси» [5, Б.109] деб ёзади.

Т.Ш. Шагиясов, З.А. Сагдиллаева, Б.В. Файзиевларнинг фикрича “Корхонанинг молиявий ҳолати, бу – унинг қарз мажбуриятларини қоплай олиш лаёқатини акс эттирадиган жами кўрсаткичларидир” [6, Б.139]. Ушбу жумла мазмуни корхонанинг фақат қарз мажбуриятинини қоплай олиш доирасида чегараланиб қолмоқда.

Е.Ергешев эса “Хўжаликнинг молиявий ҳолати унинг айланма маблағлар билан таъминланганлигида, барча турдаги маблағлари тўғри жойлаштирилиши ва улардан талаб даражасида фойдаланишида, давлат бюджети, банклар, товар етказиб берувчилар, бошқа ташкилот ва корхоналар ишчилари билан олиб бориладиган ҳисоб-китоблар ҳолатида ўз аксини топади” [7, Б.163] деб ўз фикрини билдиради. Бу ерда хўжалик фаолиятини ўзлуксиз юритиш жиҳати тўлиқ ва равшан очиб берилмаганлиги кўзга ташланади.

Биз муаллифларнинг таҳлилий ишларини ташкилий босқичларга бўлиш лозимлиги ҳақидаги фикрларига қўшилган ҳолда, таклиф этилаётган босқичлар таҳлилий ишнинг ташқи аудиторлар томонидан олиб борилиши учун мос келади, ушбу вазиятда бизни корхоналарнинг молиявий ҳолатини ички фойдаланувчилар томонидан ички аудит жараёнида таҳлил қилишдаги таҳлилий амаллар қизиқтиради. Шу муносабат билан молиявий ҳолат таҳлилида қуйидаги тўртта босқични ажратиш таклиф этилади: 1) таҳлил объектлари ва субъектларини белгилаш, тадқиқотнинг ташкилий шаклларини танлаш ва турли ижрочилар ўртасида мажбуриятларни тақсимлаш; 2) таҳлилий иш дастурини ишлаб чиқиш, уни ахборот ва услубий таъминоти; 3) олинган натижаларни қайта ишлаш, умумлаштириш ва расмийлаштириш; 4) молиявий барқарорликни таҳлил қилиш асосида бошқарув қарорларини қабул қилиш.

Тадқиқот методологияси

Иқтисодий ислохотларни амалга ошириш жараёнида хўжалик субъектларининг молиявий-хўжалик фаолиятини таҳлил қилиш ва ички аудитдан ўтказиш муҳим аҳамият касб этади. Бунини корхоналарни иқтисодий мустақилликка эга бўлиб, ишлаб чиқариш, тадбиркорлик ва молиявий-хўжалик фаолияти натижалари учун

мулкдорлар, ходимлар, кредиторлар, инвесторлар ва бошқа буюртмачилар олдида тўлиқ масъулиятга эга бўлиши билан изоҳлаш мумкин.

Ички аудит жараёнида таҳлил усулларидадан фойдаланиш жараёнида тизимли таҳлил, индукция-дедукция, комплекс баҳолаш, гуруҳлаш, мантиқий ва таққослама таҳлил қилиш каби усуллардан фойдаланилган/

Таҳлил ва натижалар

Фикримизча, ишончлилиқ корхона ишининг узлуксизлигини ва унинг тўлов мажбуриятларини қоплай олишини билдиради. Иқтисодий адабиётлардаги турли ёндашувларни таҳлил қилган ҳолда ушбу тушунчага қуйидагича таъриф бериш мумкин. “Молиявий-хўжалиқ фаолияти корхонанинг муайян вақтдаги барқарорлиги фаолиятини узлуксиз юритиш ва қарз мажбуриятларини кўрсатилган муддатда қоплаш учун молиявий ресурслар билан таъминлаганлик лаёқатлилигининг акс эттирилишидир”.

Корхонанинг молиявий-хўжалиқ фаолиятини ҳаққоний ва ишончли баҳолашнинг энг мақбул усули уни таҳлил қилиш, ривожланиш йўналишини кузатиш, хўжалиқ фаолиятига комплекс баҳо бериш орқали тўғри бошқарув қарорларини ишлаб чиқиш, унинг ишлаб чиқариш фаолияти ўртасидаги ўзига хос кўприк вазифасини бажарувчи жиҳатларга аниқлик киритишдан иборатдир.

Бизнингча, Миллий иқтисодиётни ислоҳ қилиш шароитида фаолият юритаётган хўжалиқ юритувчи субъектлар молиявий-хўжалиқ фаолиятини таҳлил қилишнинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат бўлиши мақсадга мувофиқдир: молиявий ҳолат ва унинг ҳисобот давридаги ўзгаришига умумий баҳо бериш; активлар ва уларнинг шаклланиш манбалари, уларни оқилона жойлаштириш ва самарали фойдаланиш ўртасидаги мувофиқликни ўрганиш; айланма капитал миқдорининг кўпайиши (камайиши)ни ҳамда жорий мажбуриятларга мувофиқлигини аниқлаш; молиявий-тўлов ва кредит интизомига риоя қилиш; корхона активлари тузилмаси ва унинг мажбуриятларини ўрганиш; жорий активларнинг, шу жумладан, дебиторлик қарзи ва заҳираларнинг айланувчанлигини ҳисоблаб чиқиш; корхона баланси ликвидлилигини, молиявий барқарорлик ва тўлов қобилиятининг мутлақ ва нисбий кўрсаткичларини аниқлаш; корхона даромадлилигини баҳолаш; корхона молиявий ҳолатининг барқарорлигини узоқ ва қисқа муддатли башоратлаш, яъни унинг молиявий стратегиясини ишлаб чиқиш лозим.

Корхона молиявий фаолиятининг нормал кечиши, ўз навбатида, қўйилган мақсадларга эришиш учун зарур шарт-шароитлар яратади, маҳсулот ишлаб чиқариш узлуксизлиги ва корхонанинг тўлов қобилиятига, молиявий барқарорлигини таъминлашга хизмат қилади.

Фикримизча, молиявий-хўжалиқ фаолияти таҳлилинини молиявий барқарорликни таҳлил қилишдан бошлаш керак ва бундай таҳлил қуйидагиларни ўз ичига олади: баланс активлари таркиби ва тузилмаси таҳлили; баланс активларининг шаклланиш манбалари таркиби ва тузилмаси динамикаси таҳлили; корхона молиявий барқарорлиги таҳлили; баланс ликвидлилиги таҳлили; корхона тўловга қобилиятининг таҳлили.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, бошқарув ходимлари молиявий барқарорликка фақат корхона доирасида таъсир кўрсатиши, бунини ички барқарорлик деб, ташқи омилларга эса, корхона бошқаруви фақат “мослашиши” мумкин, деган ҳулосага келиш мумкин.

Корхона молиявий-хўжалик фаолиятининг ички аудит тизимини шакллантириш қўйидаги уч элементдан ташкил топган: аудит муҳити, ҳисоб тизими ва аудит тартиби. Барча ҳолларда юқорида кўрсатилган мақсадларга эришиш учун ишлаб чиқилган қоидалар, услублар, низомлар ва меъёрий ҳужжатларнинг мавжудлиги кўзда тутилади. Ички аудит тизимининг барча элементлари биргаликда корхонанинг молиявий-хўжалик фаолиятидаги таваккалчилик даражасини пасайтиради ва бухгалтерия ҳисобининг янада мукамал бўлишини таъминлайди.

Ички аудитнинг ажралмас қисми молиявий таҳлилдир. Таҳлил натижалари субъект бошқарув аппарати молиявий ҳолатига таъсир кўрсатиши ва уни исталган томонга ўзгартириш лаёқатига эга. Шу боис, ички аудитнинг ташкилий-услубий жиҳатларини ишлаб чиқиш молиявий-хўжалик фаолиятини таҳлил қилиш функциялари ва имкониятларини тадқиқ қилишга асосланиши, молиявий ҳолатни таҳлил қилиш услубини такомиллаштириш эса, ички назорат эҳтиёжларини қондиришга йўналтирилган бўлиши керак.

Ички аудит тизимида корхонанинг молиявий-хўжалик фаолияти ва тўлов қобилиятини таҳлил қилиш ва баҳолаш муҳим аҳамиятга эга яъни, молиявий ҳолат ва тўлов қобилияти корхоналар томонидан молиявий-хўжалик фаолияти, келажакда стратегик мақсадларга эришиш имкониятларини баҳолаш бўйича ҳаракат тактикасини ишлаб чиқишда аудит молиявий таҳлилининг турли амалларидан фойдаланиш ҳисобидан текширилади.

Таҳлилий амаллар ички аудиторларга келгусида қўшимча текширувларга зарурат вужудга келиши мумкин бўлган вазиятларни аниқлашга ёрдам беради. Таҳлилий амаллардан фойдаланиш аудит сифатини ошириш ва уни ўтказиш харажатларини қисқартиришга имкон беради.

Ички аудит таҳлилий амалларининг самарадорлиги таҳлилнинг чуқурлиги ва ҳар томонламалиги билан уни ўтказишга кетган сарф-харажатлар нисбатида намоён бўлади. Шу муносабат билан маълумотларни тўплаш, сақлашнинг янги усуллари билан ва техник воситаларидан фойдаланиш зарур.

Тадқиқотларимиз кўрсатишича, молиявий ҳолатни таҳлил қилиш услублари коэффицентларнинг тўпламидан иборат. Фикримизча, молиявий ҳолатни таҳлил қилишда қўйидаги нисбий кўрсаткичлардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир: 1) мустақиллик коэффиценти; 2) қарз ва ўзлик маблағлари нисбати коэффиценти; 3) ўзлик капиталдан фойдаланиш коэффиценти; 4) ўзлик айланма маблағлар билан таъминланганлик коэффиценти; 5) корхона мулкидаги соф активлар коэффиценти.

Соф активлардан фойдаланиш самарадорлиги уларнинг рентабеллиги билан белгиланади, рентабеллик эса корхонанинг соф активлар қийматининг бир сўмига оладиган фойдасини кўрсатади. Кенгайтириш усулидан фойдаланиб мультипликатив икки омилли моделни тузиб, соф активлар рентабеллигини омилли таҳлил қиламиз, ушбу таҳлилни амалга ошириш учун сурат ва маҳражни сотувлардан олинган фойда миқдорига (N) кўпайтирамиз ҳамда сотувлар рентабеллиги ва соф активларнинг айланувчанлиги коэффицентини соф активлар рентабеллигига таъсирини аниқлаймиз:

$$\frac{Pc}{CA} = \frac{Pc}{N} \times \frac{N}{CA} \quad (1)$$

бу ерда: $\frac{Pc}{CA}$ соф активлар рентабеллиги, %;

$$\frac{Pc}{N} \text{ сотувлар рентабеллиги, \%};$$

$$\frac{N}{CA} \text{ соф активларнинг айланувчанлиги, марта ҳисобида.}$$

Ушбу формулани қуйидаги кўринишда бериш мумкин: $f = x * y$

Мазкур моделнинг омили таҳлилини абсолют бирликлар усули ёрдамида жадвал маълумотларидан фойдаланган ҳолда амалга оширамиз.

$$\Delta f(x) = \Delta rxy_0, \tag{2}$$

$$\Delta f(y) = x_0 x \Delta y, \tag{3}$$

Молиявий ҳолатни таҳлил қилиш ва баҳолаш учун биз танлаган молиявий ҳолатнинг баҳолаш кўрсаткичлари тизими бўйича рентабеллик кўрсаткичларини ҳисоблаб чиқишни таклиф этамиз (1-жадвал).

1-жадвал

Соф активлар ва ўзлик капитали рентабеллигининг омили таҳлили¹

(млн. сўм ҳисобида)

№ т/р	Кўрсаткичлар	Йиллар					6- йилда 5- йилга нисбатан ўзгариш, (+/-)
		1	2	3	4	5	
1	Сотувлардан тушум	10453,0	11342,0	13987,0	17373,0	12042,0	-5331,0
2	Активларнинг ўртача қиймати	9345,0	10987,0	11890,0	12649,0	17698,0	+5049,0
3	Соф активларнинг ўртача қиймати	9123,0	10131,0	10453,0	11232,0	12378,0	+ 1146,0
4	Ўзлик капиталининг ўртача қиймати	9324,0	10242,0	10413,0	11232,0	12378,0	+ 1146,0
5	Соф фойда	1987,0	2034,0	4137,0	5707,0	2787,0	-2920,0
6	Активлар айланувчанлиги коэффициенти (1/2)	1,11	1,03	1,17	1,37	0,68	-0,69
7	Соф активлар айланувчанлиги коэффициенти (1/3)	1,14	1,12	1,34	1,55	0,97	-0,58
8	Соф активларнинг корхона активларидаги улуши (3/2)	0,97	0,92	0,88	0,89	0,69	-0,2
9	Молиявий маневрлаш коэффициенти (2/4)	1,00	1,07	1,14	1,12	1,43	+0,31
10	Сотувлар рентабеллиги, % (5/1)	19	18	30	33	23	-10
11	Соф активлар рентабеллиги, % (5/3)	22	20	39	51	23	-28
12	Ўзлик капитали рентабеллиги, % (5/4)	21	20	40	51	23	-28

Ҳисоб-китоблар орқали қуйидаги натижаларни оламиз:

$$\Delta f = -10 \times 1,55 = -15 \%$$

$$\Delta f = 23 \times (-0,58) = -13 \%$$

Ҳисоб-китоблар яқунлари бўйича омилар таъсир баланси қуйидагига тенг:

$-15 + (-13) = -28\%$. Соф активлар рентабеллигининг пасайиши (-8%) сотувлар рентабеллигининг (-15%) ва соф активлар айланувчанлигининг пасайиши (-13%) туфайли юз берди.

Атрофлича тўлиқ ҳисоб-китоблар олиб бориш ва янада мукаммал кўп омилли моделни тузиш учун дастлабки моделдан фойдаланамиз:

$$\frac{Pc}{CA} = \frac{Pc}{N} \times \frac{N}{A} / \frac{CA}{A} \quad (4)$$

бу ерда: $\frac{Pc}{CA}$ соф активлар рентабеллиги, %;

$\frac{Pc}{N}$ сотувлар рентабеллиги, %;

$\frac{N}{A}$ активларнинг айланувчанлиги, марта ҳисобида;

$\frac{CA}{A}$ соф активларнинг корхона умумий активлари ҳажмидаги улуши, коэф.

Шундай қилиб, биз умумлаштирувчи кўрсаткичнинг омилларга боғлиқлик моделига эга бўламиз:

$$f = \frac{xy}{z}$$

Ушбу модель юқорида санаб ўтилган омилларнинг соф активлар рентабеллигига таъсирини баҳолашга имкон беради. Ҳисоб-китобларни занжирли ўрин алмаштириш усулида амалга оширамиз.

$$\Delta f(x) = 23 \cdot 1,37 / 0,89 - 33 \cdot 1,37 / 0,89 = -15,0\%$$

$$\Delta f(y) = 23 \cdot 0,68 / 0,89 - 23 \cdot 1,37 / 0,89 = -18,0\%$$

$$\Delta f(z) = 23 \cdot 0,68 / 0,69 - 23 \cdot 0,68 / 0,89 = +5,0\%$$

Омилларнинг соф активлар рентабеллиги ўзгаришига таъсири жами $\Delta f = -15,3 + (-17,8) + 5,1 = -28$ фоизни ташкил қилди. Ушбу кўрсаткичга: сотувлар рентабеллигининг 15,0 фоизга ва активлар айланувчанлигининг 18,0 фоизга пасайиши салбий таъсир кўрсатди, соф активларнинг корхона активларидаги улушининг ўзгариши эса, соф активлар рентабеллигини 5,0 фоизга оширди.

Хулоса ва таклифлар

1. Молиявий ҳолатнинг ички аудитини ўтказиш учун биз тўрт босқични ажратамиз:

1) таҳлилнинг объекти ва субъектини аниқлаш, турли ижрочилар ўртасида мажбуриятларни тақсимлаш;

2) таҳлилий иш дастурини ишлаб чиқиш, унинг ахборот ва услубий таъминоти;

3) олинган натижаларни қайта ишлаш, умумлаштириш ва расмийлаштириш;

4) таҳлил натижалари асосида бошқарув қарорларини асослаш.

Юқорида келтирилган босқичларнинг изчил қўлланилиши молиявий ҳолатни самарали таҳлил қилишга ва оқилона бошқарув қарорларини қабул қилиш учун тезкор ахборотни қўлга киритишга имкон беради.

2. Ички аудит молиявий ҳолатни бошқариш тизимининг бир қисми сифатида, комплекс кўринишда бўлиши ва корхона молиявий ҳолати таҳлили ички аудитнинг

бошқа бўлимлари билан боғлиқликда бўлиши керак. Молиявий ҳолатнинг ички аудитини олиб бориш бўйича берилаётган услубий тавсияларнинг амалга жорий этилиши, фикримизча, қабул қилинаётган жорий ва стратегик бошқарув қарорларининг тезкорлиги ва асосланганлиги молиявий-хўжалик фаолиятининг самарадорлигини оширишга ёрдам беради.

3. Ички аудит тизимида таҳлилий амаллардан фойдаланиш баланс маълумотлари бўйича молиявий ҳолат таҳлили: активлар таркиби, уларни шакллантириш манбалари ва тузилмаси динамикасини таҳлил қилиш; капитал ҳаракати ҳақидаги ҳисобот маълумотлари бўйича ўзлик капитали ҳаракатининг таҳлили; баланс маълумотлари бўйича ликвидлик коэффицентларини ҳисоблаб чиқиш ва баҳолаш; тўлов қобилиятини ички аудитдан ўтказишда таҳлилий амалларни қўллаш; қарз маблағлари ҳаракатининг таҳлили каби йўналишларда амалга оширилиши мақсадга мувофиқ.

4. Ички аудит жараёнида корхоналарнинг молиявий ҳолатини таҳлил қилишда замонавий шароитларда нисбий катталиклар ниҳоятда муҳим роль ўйнайди, чунки улар жорий даврга инфляциянинг бузувчи таъсирини юмшатади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сонли Фармони. 2022–2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт Стратегияси.

2. Гиляровская Л.Т., Вехарева А.А. Анализ финансовой устойчивости коммерческого предприятия. - СПб.: Питер. - 2003. – С. 50.

3. Хасанов Б.А., Алибоев З.А., Зокирова М.Ш. Ички аудитни автоматлаштириш асослари.-Т.: «ФАН», 2003.- Б. 18.

4. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 2002. – с. 144.

5. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле. – М.: АО «ДИС», 2006. – с. 109.

6. Финансовый и управленческий анализ: Учебник/ Т.Ш.Шагиясов, З.А. Сагдиллаева, Б.В.Файзиев; Министерство высшего и среднего специального образования РУз. –Т.: IQTISOD-MOLIYA, 2008. - 139 с.

7. Ергашев Е. “Иқтисодий ва молиявий таҳлил”. –Дарслик –Т.: “Консаудитинформ - Нашр” нашриёти, 2005. -163 б.